

KENTSEL BELLEK ALANLARINDA MEKÂNSAL ALGI DEĞERLENDİRMESİ: ÇANAKKALE KENT MERKEZİ ÖRNEĞİ

Tülay CENGİZ TAŞLI ¹, Aylin ÇELİK TURAN ², Berivan EREN ³, Selvinaz DİNÇ ⁴

¹ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Çanakkale, Türkiye.

² Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Çanakkale, Türkiye.

³ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale, Türkiye.

⁴ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Çanakkale, Türkiye.

ÖZET

Bir deneyim alanı olarak kentsel mekânı kültürel, sosyal ve fiziksel olarak sürdürülebilir kılan en önemli etkenlerden biri kentsel belleğin oluşumu ve gelişimidir. Yaşadığı kente dair bir bellek oluşturan toplumlar kültürel çeşitliliklerini bir araya getirerek mekân ve insan arasındaki etkileşimin gelişmesine katkıda bulunurlar. Kent belleği, zamanla yaşanan birçok değişim ve dönüşüme rağmen kenti deneyimleyenler üzerinde o yere özgü bir etki ve iz bırakmaktadır. Bu etkinin oluşumunda kültürel, tarihi, yerel birçok faktörün yanı sıra kent dokusu, yapıların mimari üslupları, kent imajları, peyzaj değeri gibi birtakım algı parametreleri rol oynamaktadır. Birbiri ile anlamlı ve uyumlu bir bağlantı ile belleğe kaydedilen, algılanan ve deneyimlenen kentsel öğeler, kente dair aidiyet duygusunu geliştirerek kent yaşamının dinamik ve sürdürülebilir olmasına katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda araştırmada, kentsel bellek alanlarının fiziksel/mekânsal özelliklerini inceleyerek, mekânsal algı değerlerinin kent hafızasındaki kazanımlarını değerlendirmek amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında, Çanakkale kent merkezindeki bellek mekânlarından 7 örneklem alan seçilmiştir (1.Kordon, 2.Gestaş iskelesi, 3.Kilitbahir motor iskelesi ve Şakir'in Yeri, 4.Deniz Müzesi, 5.Saat Kulesi, 6.Cumhuriyet Meydanı, 7.Sarıçay (Atatürk) Köprüsü). Seçilen bu alanların değerlendirilmesi için düzen, açıklık, bakımlılık, çeşitlilik, doğallık, tarihi önem, canlılık/hareketlilik, manzara güzelliği parametreleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda fiziksel çevrenin kalitesinin ve mekânsal algının kentsel bellek ile güçlü bir etkileşimde olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel bellek, mekânsal algı, Çanakkale kent merkezi.

SPATIAL PERCEPTION EVALUATION IN URBAN MEMORY AREAS: ÇANAKKALE CITY CENTER EXAMPLE

ABSTRACT

One of the most important factors that make the urban space culturally, socially and physically sustainable as an experience area is the formation and development of urban memory. Societies that form a memory of the city they live in, bring together their cultural diversity and contribute to the development of the interaction between space and people. Urban memory, despite the many changes and transformations experienced over time, leaves a place-specific effect and trace on those who experience the city. In addition to many cultural, historical and local factors, some perception parameters such as urban texture, architectural styles of buildings, city images, landscape value play a role in the formation of this effect. Urban elements, which are recorded, perceived and experienced with a meaningful and harmonious connection with each other, contribute to the dynamic and sustainability of urban life by improving the sense of belonging to the city. In this context, it is aimed to evaluate the acquisitions of spatial perception values in urban memory by examining the physical/spatial characteristics of urban memory areas. Within the scope of the research, 7 sample areas were selected from the memory spaces in the city center of Çanakkale (1.Kordon, 2.Gestaş pier, 3.Kilitbahir motor pier and Şakir's Place, 4.Sea Museum, 5.Clock Tower, 6.Cumhuriyet Square, 7. Sarıçay (Atatürk) Bridge). For the evaluation of these selected areas, the parameters of order, openness, well-being, diversity, naturalness, historical importance, vitality / mobility, scenic beauty were used. As a result of the research, it is seen that the quality of the physical environment and spatial perception are in a strong interaction with urban memory.

Keywords: Urban memory, spatial perception, Çanakkale city center.

Sorumlu Yazar : Berivan Eren

Makale Geliş Tarihi : 14.12.2022

Makale Kabul Tarihi : 14.03.2023

Makale Künye Bilgisi : Cengiz Taşlı, T., Çelik Turan, A., Eren, B., Dinç, S.(2023). Kentsel bellek alanlarında mekânsal algı değerlendirilmesi: Çanakkale kent merkezi örneği. *KAPU Trakya Journal of Architecture and Design*, 3(1), 1-25.

1. GİRİŞ

Bir kenti diğer kentlerden ayırt eden en önemli özelliklerden biri kimlik öğeleridir. Kentler sahip oldukları sosyo-kültürel öğeler, coğrafi özellik, mekânsal organizasyon gibi özellikleriyle mekânsal kimlik kazanır. Kentin kimliği mutlak peyzaj özellikleri ile değil aynı zamanda bireylerin algısı ile de doğrudan ilişkilidir. Algılanan mekân ve toplumsal pratikler kentsel gerçeklikler içerisinde mekânsal kimliği inşa ederek kentsel belleğin aktarımında rol oynamaktadır. Kent içerisinde yer etmiş öğelerin zamanla deneyimlenerek birikimi ve işlevlerin aktarılması kentin bellek kazanımı açısından da önemlidir. Toplumsal deneyimlerle oluşan toplumsal belleğin oluştuğu düzlem olan kent bu deneyim ve aidiyetler sonucunda birbirini besleyen algı ve bellek zeminini oluşturmaktadır. Kentsel bellek ve mekânsal algı şimdiki zamanda geçmiş keşfetmeyi sağlayan olanaklar yaratır (Sarıarmağan, Duman & Cengiz, 2019; Mutlu & Tanrıverdi Kaya, 2020; Çekindir & Aktan, 2021).

Bellek mekânları mekânın geçmiş özelliklerini barındıran, geçmişe ve duygulara ışık tutan, hikâyesi olan, bireysel, toplumsal, sosyal ve kültürel değerlerle beraber varlığını birtakım gösterge ve imgelerle sürdürebilmektedir. Bundan dolayı kente ait anılar, duygular, deneyimlerin varlığından söz etmeden kent mekânına aidiyet duymak, onu korumak ve geliştirmek mümkün değildir (Sayar Avcıoğlu ve Akın, 2017; Saygın Batista, 2019; Cihangiroğlu, 2019).

Kentsel bellek yaşam boyunca mekânla ilgili duyuların, fiziksel çevreden edinilen algıların, öğrenimlerin, izlenimlerin deneyimlerin ve anıların sadece kendi bileşenleriyle değil, içinde geçen etkenler, ortam özelliklerinin bağlamı ile belleğe kaydedilmesi, gerektiğinde açığa çıkararak ilişkilendirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu ilişkilendirmeler kentsel alanda binalar, sokaklar, meydanlar, peyzajlar, heykeller, kuleler, çeşme, parklar ve doğal veriler üzerinden olabilmektedir (Öymen Özak & Pulat Gökmen, 2009; Çelen Öztürk, 2016). Belleğin geçmişe dayalı ve günümüze ulaşan anlatımlara sahip, mekân temelli hatırlatmalarda bulunması, içinde yaşayan insanlar ile mekân ve peyzajına anlam katması ile değer kazanır. Bu nedenle bir kentin peyzajı değerlendirilirken fiziksel çevrenin yanı sıra kolektif bellek ile oluşturduğu bütünselliğin ve ilişkiselliğin de dikkate alınması gerekmektedir (Kutay Karaçor & Köylü, 2019; Demir & Sayan Atanur, 2019; Belen, Yenil & Şahin, 2019).

Kentsel mekândaki veriler mekânın algılanması, mekânda edinilen zihinsel ve deneysel edinimlere ilişkin uyaranlar, mekânın bellekte bıraktığı izlerle kesişim yaratmaktadır. Dolayısıyla kentin somut ve fiziksel özellikleri, mekânsal algıyı üretmesinin yanı sıra o yere ait algısal hafızaya dönüşerek kalıcılıklarını sürdürürler (Çelen Öztürk, 2016; Sayar Avcıoğlu & Akın, 2017).

Belleğin coğrafi özelliklerle tanımlanan mekânda canlılık bulması birçok boyuta sahip çevre kalitesinin değerlendirilmesine, yaşanan yerin bir ruhunun oluşmasına ve kentsel dokunun oluşmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda kentte öne çıkan, kentlinin belleğinde ortak bir yer edinen yapısal gruplar, kamusal alanlar, kent peyzajları gibi öğeler korunarak varlığını sürdürmelidir. Korunarak sürdürülen kentsel mekânlarda, kentlinin mekân ile ilgili belleği güçlendikçe fiziksel çevre kalitesinin geliştiği dolayısıyla mekânsal algı okumalarının da daha karakterize hale geldiği düşünülmektedir (Kutay Karaçor & Köylü, 2019; Mutlu & Tanrıverdi Kaya, 2020; Özdede, Doğan & Zengin, 2021).

Doğal ve kültürel faktörlerin etkileşimi ile oluşan ve birey tarafından algılanan peyzaj karakter algısında, birey peyzajı, kullanım işlevleri ve kaynak değerleri ile algılamaktadır. Mekânsal elemanların biçim, renk, boyut, çeşitlik, düzen, gibi anlaşılabilir nitelikleri, doğal ve kültürel çevre içerisindeki önemi ile bulunduğu çevrede farklılık oluşturması, birey için bir anlam yaratırken aynı zamanda algı ve belleğin etkileşimini de arttırmaktadır. Lynch, bireyin mekânı algılamasında bölgeler/dokular, yollar, kenarlar/sınırlar, odak noktaları ve işaret öğeleri gibi birtakım imgelerin etkili olduğunu ifade etmektedir (Lynch, 1960; Sayar Avcıoğlu & Akın, 2017; Yılmaz, Görmüş & Alkaya, 2019; Tanrıbir ve Akten, 2020).

Peyzaj değerlendirmesinin önemli bir parçası olan peyzaj algısına ilişkin çalışmalarda görülmüştür ki kullanıcılar tarafından bir değer yüklenen ve belli bir imaj oluşturmuş mekânlar daha kolay algılanmaktadır. Bu yönden değerlendirildiğinde, peyzaj algısı ve mekânsal algı değerlendirmelerinde genel olarak kullanılan ölçütler, kullanıcı ihtiyaçlarını karşılayan peyzaj donatıları, mekân dokusuyla uyumlu yeni uygulamalar, yapısal alan ve yeşil alan dengesinin kurulması, çevresel konfor, işlevsel açıdan çeşitlilik, doğallık vb. sorgulanan verilerdir (Çakıcı ve Çelem, 2009; Taşcıoğlu ve Altunkasa, 2018).

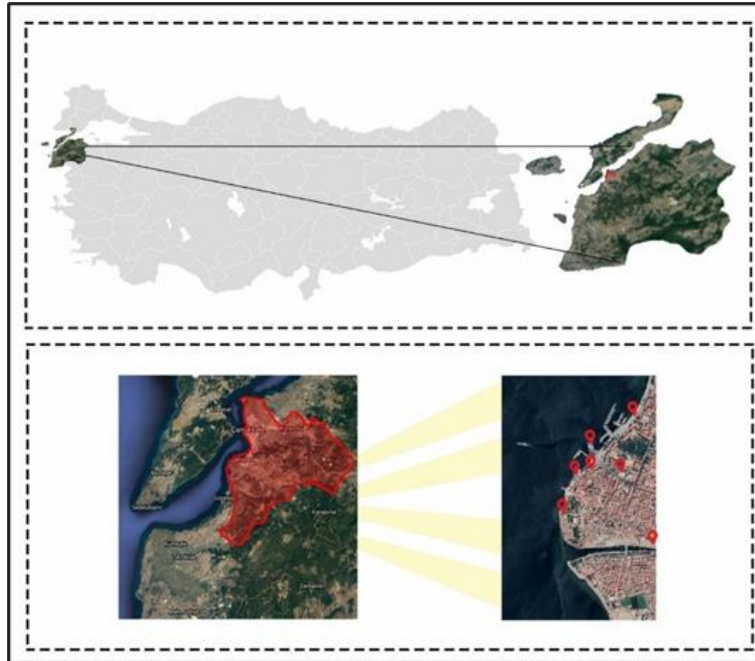
Bu doğrultuda araştırmada, Çanakkale kent merkezinde seçilen 7 örnekleme alan üzerinde; mekânın bellek ile olan ilişkisinde önemli bir araç olan algının, mekânın hatırlanabilir olmasındaki etkinliğinin araştırılması için bölgesel değerlendirmeler yapılmıştır. Değerlendirmede, açıklık, bakımlılık, eşitlik, doğallık, tarihi önem, canlılık, manzara güzelliği, düzen parametrelerinden oluşan form hazırlanmıştır. Değerlendirme formunda yer alan parametreler 5' li Likert yönteminden yararlanılarak (ok kötü; kötü; orta; iyi; çok iyi) şeklinde analiz edilmiştir ve örnekleme alanların mekânsal algı değerleri değerlendirilmiştir (Ender Altay ve Pirselimoglu Batman, 2019; Tanrıbir ve Akten, 2020).

Araştırma, kentin fiziksel yapısının mekânsal algıyı üretmesi ile bağlantılı olarak algı sürecinde edinilen duyuşsal verilerin belleğe kodlanması arasındaki etkileşimi vurgulamayı amaçlamıştır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu araştırmada Çanakkale kent merkezi araştırma alanı olarak seçilmiştir. anakkale kent merkezinin araştırma alanı olarak seçilmesinde kentin tarihsel ve kültürel önemi etkili olmuştur.

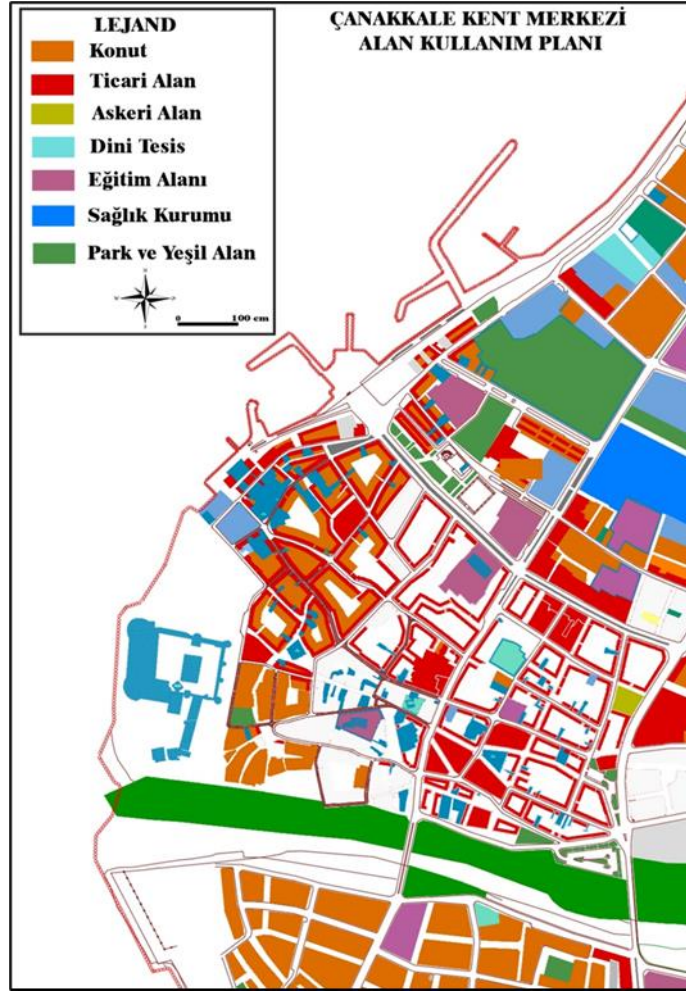
Türkiye'nin kuzeybatı bölgesinde, Marmara Bölgesi'nin güneybatısında, Kuzey batısında Edirne, kuzeyinde ise Tekirdağ ve Marmara Denizi bulunan Çanakkale ili tarihi ve coğrafi açıdan önemli bir konumda yer almaktadır (şekil 1). anakkale tarihte Helleşpontos ve Dardanel gibi çeşitli isimlerle anılmıştır. M.Ö. 3000 yılından bu yana yerleşim yeri olarak kullanılan şehir, Troia ve Assos bölgeleri Çanakkale kentinin tarihini yansıtmaktadır. anakkale Boğazı, Anadolu ve Avrupa ile Karadeniz arasındaki bağlantıyı sağlayan iki geçit bölgesinden birisidir. Yzlm 9737 km² olan kent 671 km'lik kıyı uzunluğu ile Türkiye' de kıyı uzunluğu en büyük olan Muğla ilinden sonra ikinci sırada gelmektedir. Türkiye'deki doğal boğazlardan biri olan Çanakkale Boğazı, il sınırları içinde yer almaktadır (Çanakkale İl Kültür Turizm Müdürlüğü, 2022).

şekil 1. anakkale kent merkezinin konumu (Orijinal, 2022)

Araştırmada Çanakkale kent merkezindeki bellek mekânlarından 7 örnekleme alan seçilmiştir. Bu alanların seçilmesinin nedeni kentin fiziksel ve kültürel kimliğinde önemli etkiler bırakmış olmalarıdır (şekil 2). Örnekleme alanları aynı zamanda Lynch (1960)' da yer alan imaj öğelerini temsil eden mekânlar olarak tercih edilmiştir. Bu alanlar; Kordon Boyu (yol) GESTAş İskelesi (kenar/sınır), Kilitbahir Motor İskelesi şakir'in Yeri Civarı (kenar/sınır, odak noktası), Deniz Müzesi (kenar/sınır, odak noktası), Saat Kulesi (işaret öğesi, odak noktası), Cumhuriyet Meydanı (bölge/doku), Sarıçay Köprüsü (yol) 'dr. Aşağıdaki fotoğrafta bellek mekânlarının konumları belirtilmiştir (şekil 3).

Lynch'in kuramına göre beş kent imgesinden yollar; kentin ana iskeletini oluşturan ve kent mekânlarına erişim olanağı sunan, aynı zamanda sahip oldukları akslarla bir mekânı betimlemede kolay hatırlanabilmeyi sağlar. Kenarlar, yapı veya mekân sınırını oluşturan bitiş ve başlangıç noktalarının doğrusal kent imgesidir. Bölgeler, kentte yaşayan bireyler veya ziyaretçiler için bir yerleşim, meydan, tarihi alan veya çarşı alanları gibi kent merkezleridir. Mekânsal kırılmanın yaşandığı, kent hafızasında yeri olan yapılar bir odak ve düğüm noktası olarak mekânsal geçişlerde belirleyici noktalardır. Lynch'in bir diğer kent imgesi olan işaret öğeleri ise farklı ölçeklerde tanımlanabilen, şekilsel ve işlevsel olarak bulunduğu bölgede özel kimliğe sahip öğelerdir (Lynch, 1960; Nalbant Özkul ve Adıgüzel Özbek, 2019).

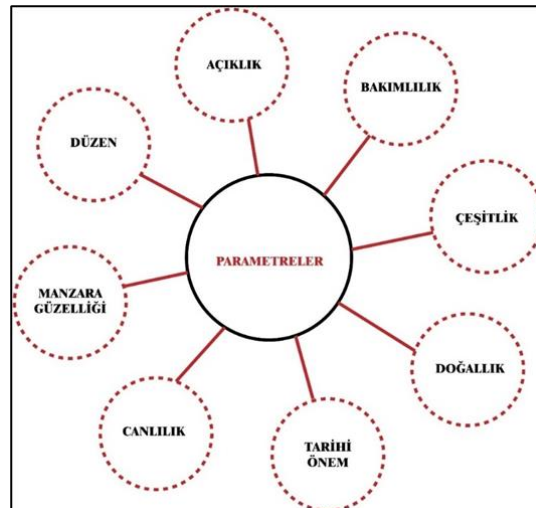
Şekil 2. Çanakkale Kent Merkezi Alan Kullanım Planı (Orijinal, 2022)

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde nicel betimsel analiz araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında 'bellek', 'kentsel bellek', 'mekânsal algı' kavramları ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. İkinci aşamasında araştırma alanının geçmiş ve günümüzdeki mekânsal algı değerlerinin karşılaştırılması amacıyla seçilen 7 örneklem bellek alanlarının geçmişe ait fotoğrafları çeşitli arşivlerden elde edilmiştir. Üçüncü aşamada alana ait verileri toplamak, analiz ve değerlendirme yapmak için örneklem alanlar farklı zamanlarda ziyaret edilmiştir.

Şekil 3. Araştırma alanı olarak seçilen örnek bellek mekânları (Orijinal, 2022)

Araştırmanın dördüncü aşamasında Akbarishahabi (2017)'in doktora tezi ile Tanrıbir ve Akten (2020) çalışmasından yararlanılarak mekânsal algıyı belirleyici parametreler seçilmiş ve bölgesel değerlendirme formu hazırlanarak bellek mekânlarında bu formdaki parametrelere göre analizler yapılmıştır (Şekil 4). Elde edilen nicel betimsel veriler doğrultusunda, kentsel bellek alanlarının oluşumunda ve sürdürülebilir olmasında mekânın algısal değerinin ne derece etkisi olduğu, algılanabilir alanların bellekte edindiği yer hakkında değerlendirmeler yapılmıştır. Mekânsal değerlendirmeler yapılırken 5'li likert ölçeğinden faydalanılarak her bir bellek alanında parametreler, "çok kötü; kötü; orta; iyi; çok iyi" olarak irdelenmiştir (Şekil 5).

Şekil 4. Mekânsal algı parametreleri (Akbarishahabi, 2017; Tanrıbir ve Akten, 2020)

Bellek alanları ve mekânsal algı arasındaki etkileşimi ortaya koymayı hedefleyen bu yöntemde Çanakkale kent merkezinden seçilen tarihi bellek alanlarının günümüzdeki algısal durumları peyzaj mimarlığı disiplini açısından saptanmaya çalışılmıştır.

BELLEK MEKANLARI DEĞERLENDİRME FORMU						
BELLEK MEKANI'NIN ADI						
PARAMETRELER		Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
Düzen	Bina yüksekliklerinin uyumu					
	Bina cephelerinin benzer hizada olması					
	Donatı elemanlarının birbirleriyle uyumu					
	Peyzaj öğelerinin uyumu (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)					
	Bina cephesindeki detaylar ve eklemelerin insan ölçeğinde olması					
	Donatı elemanlarının insan ölçeğinde olması					
	Sokak genişliğinin insan ölçeğinde (düşük) olması					
Açıklık	Sokağın iki tarafını kuşatan binaların 4 kattan fazla olmaması					
	Kapalılık oranı (Bina yüksekliğinin sokak genişliğine olan oranı)					
	Bina cephelerindeki ritim, tekrar ve benzerlik					
	Peyzaj öğelerinin yoğunluğu					
	Donatı elemanlarının yoğunluğu					
Bakımlılık	Bina cepheleri					
	Yer döşemeleri					
	Oturma elemanları					
	Aydınlatma elemanları					
	Heykeller					
	Peyzaj öğeleri (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)					
	Çöp kutuları					
Çeşitlilik	Farklı yükseklikteki binalar					
	Farklı cephe düzenlemeleri					
	Donatı elemanları (Çeşmeler, aydınlatma elemanı,					
	Oturma elemanları, heykeller, yer döşemeleri vb.)					
	Otopark (Kapalı otopark, Bisiklet, Motosiklet park yeri)					
	Renk, doku ve malzeme çeşitliliği					
	Peyzaj öğeleri (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)					
Doğallık	Doğal eleman varlığının yoğunluğu					
	Donatı elemanlarındaki doğal malzeme kullanımı					
Tarihi Önem	Kentsel Sit Alan varlığı					
	Anıtsal yapı varlığı					
Canlılık	Mekanın peyzaj güzelliği					
	Mekandaki vistalardan bakış açısındaki peyzaj değeri					
	Görüntünün açıklığı (seçilebilirlik)					
	Görüntünün netliği (engellenen unsurların olmaması)					
Manzara Güzelliği	Sabah canlılık durumu					
	Öğlen canlılık durumu					
	Akşam canlılık durumu					

Şekil 5. Mekânsal algı değerlendirme formu (Orijinal, 2022)

3. BULGULAR

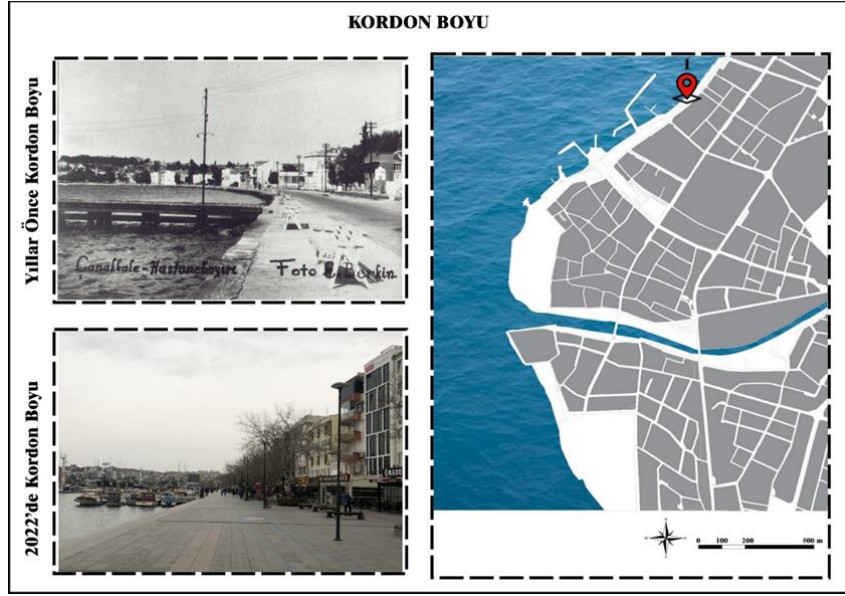
Araştırma kapsamında incelenen alanlardan, Kordon Boyunun mekânsal algı değerlendirmesi ile ilgili analizler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Kordon Boyu Analizi (Orijinal, 2022)

Düzen	<ul style="list-style-type: none"> • Yapı ve bina yükseklikleri uyumludur. • Bina cepheleri birbirlerine yakın hizada konumlandırılmıştır. • Donatı elemanları birbirleriyle uyum içerisindedir. • Peyzaj öğeleri (ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.) uyumludur. • Bina cephesindeki detaylar ve eklemeler insan ölçeğiyle uyumludur. • Donatı elemanlarında insan ölçeğine uymayan bazı örnekler gözlemlenmektedir. • Sokak genişliği insan ölçeğine uygundur
Açıklık	<ul style="list-style-type: none"> • Sokağın iki tarafını kuşatan binaların yüksekliği simetri oluşturmamakta ancak sıra dizilimi göstermektedir. • Bina cephelerindeki ritim, tekrar ve benzerlik azdır. • Peyzaj öğeleri (ağaç boyları) kapalılık hissi yaratmamaktadır. • Donatı elemanları alanda genel olarak eşit dağılım göstermektedir.
Bakımlılık	<ul style="list-style-type: none"> • Çöp kutuları bakımlıdır. • Yer döşemeleri bakımlıdır. • Oturma elemanları iyi durumdadır. • Aydınlatma elemanları iyi durumdadır. • Peyzaj öğeleri (ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.) bakımlıdır.
Çeşitlilik	<ul style="list-style-type: none"> • Bu alanda 5-6 katlı yapılar mevcuttur. • Yapıların dışı renklidir. Yapı cepheleri farklı materyal, boyut ve renk iş yeri tabelaları ile kaplıdır. • Bölgedeki tüm donatı elemanları kendi içinde çeşitlilik göstermektedir. Alanda farklı materyalde döşeme malzemeleri kullanılmıştır • Cephe donatı elemanlarında renk, doku ve malzeme çeşitliliği bulunmaktadır. • Peyzaj öğeleri sayıca az olmakla birlikte çeşitlilik gözlemlenmektedir. Alanda özgün plastik objelerin yanı sıra bank, atık kutusu, bitki kasaları gibi donatı elemanları ihtiyacı karşılayacak düzeydedir.
Doğallık	<ul style="list-style-type: none"> • Doğal eleman varlığı orta düzeydedir. Yer yer bitkisel elemanlar bulunmaktadır. Alanın geneli sert zeminden oluşmaktadır. • Donatı elemanlarına bakıldığında ahşap oturma alanları bulunmaktadır.
Tarihi önem	<ul style="list-style-type: none"> • Kentsel sit sınırları içerisinde yer almaktadır. • Kordon boyunca 3 adet sivil mimarlık örneği bulunmaktadır.
Manzara güzelliği	<ul style="list-style-type: none"> • Kordon Boyu görsel peyzaj olarak Çanakkale merkezin en cazip noktalarından birisidir. • Çanakkale Boğazı boyunca uzanan alanda boğaz manzarası hâkimdir. Ayrıca Kilitbahir Kalesi net bir şekilde görülmektedir.
Canlılık	<ul style="list-style-type: none"> • Sabah canlılık fazladır. Çevresinde bulunan iş yerleri de hareketliliği artırmaktadır. • Öğlen canlılık fazladır. GESTAŞ feribot iskelesine yakınlığından dolayı sürekli yolcu akışı vardır. • Akşam canlılık çok fazladır. Gün batımına doğru artan öğrenci sayısı ve gün batımını izlemeye gelen kentliler canlılığı sağlamaktadır.

Araştırma alanı içerisindeki 1. Örnekleme alanı Kordon Boyu kentlinin hareket ettiği, bir ulaşım ağı içerisinde kent aksını oluşturan ve kenti tanımlayan bir ulaşım kanalıdır. Lynch'in (1960) çalışmasındaki "Yol" (Paths) imgeleminin bir unsuru olarak araştırma alanı olarak seçilmiştir (Şekil 6). Kordon Boyu mekânsal algı parametreleri üzerinden okunmuştur. Kordon Boyu olarak tanımlanan alan

içerisinde düzenli peyzaj öğeleri, canlı sosyal ve kültürel hayat, görsel peyzaj kalitesinin yüksek olması, tescilli yapı varlığı gibi birçok faktör alanın iyi ve çok iyi olarak değerlendirilmesine katkıda bulunmuştur (Tablo 2).

Şekil 6. Kordon Boyu konumu ve değişimi (Üstteki Fotoğraf: Çanakkale Belediyesi Fotoğraf Arşivi, Harita ve Güncel Fotoğraf: Orijinal, 2022)

Tablo 2. Kordon Boyu Mekânsal Algı Değerlendirmesi (Orijinal, 2022)

BELLEK MEKANLARI DEĞERLENDİRME FORMU					
PARAMETRELER		BELLEK MEKANININ ADI	Çok Kötü Kötü Orta İyi Çok İyi		
		KORDON BOYU			
Düzen	Bina yüksekliklerinin uyumu				●
	Bina cephelerinin benzer hizada olması				●
	Donatı elemanlarının birbirleriyle uyumu			●	
	Peyzaj öğelerinin uyumu (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)			●	
	Bina cepesindeki detaylar ve eklemelerin insan ölçeğinde olması				●
	Donatı elemanlarının insan ölçeğinde olması			●	
Açıklık	Sokağın iki tarafını kuşatan binaların 4 kattan fazla olmaması			●	
	Bina cephelerindeki ritim, tekrar ve benzerlik	●			
	Peyzaj öğelerinin yoğunluğu				●
	Donatı elemanlarının yoğunluğu				●
Bakımlılık	Çöp kutuları				●
	Yer döşemeleri	●			●
	Oturma elemanları				●
	Aydınlatma elemanları				●
	Heykeller				●
Çeşitlilik	Farklı yükseklikteki binalar			●	
	Donatı elemanları (aydınlatma elemanı, oturma elemanları vb.)				●
	Renk, doku ve malzeme çeşitliliği				●
	Peyzaj öğeleri (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)			●	
Doğallık	Doğal eleman varlığının yoğunluğu			●	
	Donatı elemanlarındaki doğal malzeme kullanımı		●		
Tarihi Önem	Kentsel Sit Alan varlığı				●
	Anıtsal yapı varlığı				●
Manzara Güzelliği	Mekânın peyzaj güzelliği				●
	Mekândaki vistalardan bakış açısındaki peyzaj değeri				●
	Görüntünün açıklığı (seçilebilirlik)				●
	Görüntünün netliği (engellenen unsurların olmaması)				●
Canlılık	Sabah canlılık durumu			●	
	Öğlen canlılık durumu			●	
	Akşam canlılık durumu				●

● Çok iyi ● İyi ● Orta ● Kötü ● Çok Kötü

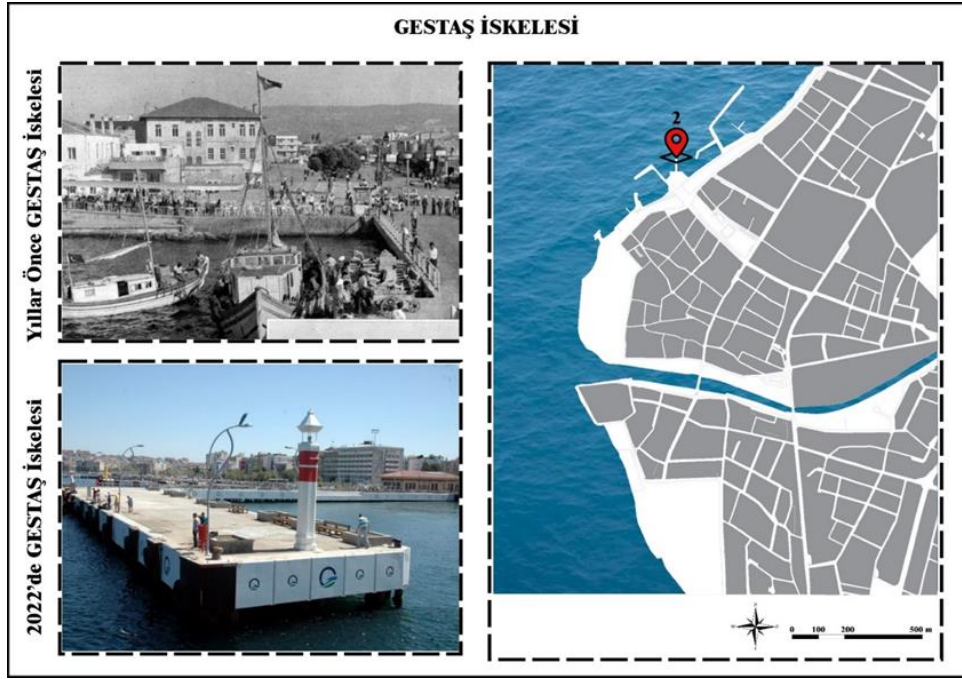
Bellek mekânları değerlendirme formunun bulgularına göre, Kordon Boyunun iyi düzeyde mekânsal algı değerlerine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen alanlardan, Gestaş İskelesi'nin mekânsal algı değerlendirmesi ve ilgili analizler Tablo 3 'de sunulmuştur.

Tablo 3. Gestaş İskelesi Analizi (Orijinal, 2022)

Düzen	<ul style="list-style-type: none"> • Bina yükseklikleri uyumludur. • Bina cepheleri benzer hizada konumlandırılmıştır. • Donatı elemanları birbirleriyle uyumsuzdur. • Peyzaj öğeleri (ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.) uyumsuzdur. • Bina cephesindeki detaylar ve eklemelerde insan ölçeğinde olmayan yerler mevcut değildir. • Sokak genişliği insan ölçeğiyle uyumlu ancak donatı elemanlarında insan ölçeğiyle uyumsuz örnekler bulunmaktadır. •
Açıklık	<ul style="list-style-type: none"> • Sokağın iki tarafını kuşatan binaların yüksekliği simetri oluşturmakta ve sıra dizilimi göstermektedir. • Bina cephelerindeki ritim, tekrar ve benzerlik azdır. • Peyzaj öğeleri (ağaç boyları) kapalılık hissi yaratmamaktadır. • Donatı elemanları alanda genel olarak eşit dağılım göstermektedir.
Bakımlılık	<ul style="list-style-type: none"> • Çöp kutuları bakımsızdır. • Yer döşemeleri, oturma birimleri ve aydınlatma elemanları bakımsızdır. • Alanda heykel bulunmamaktadır. • Peyzaj öğeleri (ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.) kötü durumdadır.
Çeşitlilik	<ul style="list-style-type: none"> • Bu alanda tek katlı yapılar mevcuttur. • Yapıların dışı renklidir. • Donatı elemanlarında çeşitlilik yoktur. Farklı boyut ve malzemede yer döşemeleri kullanılmıştır. • Bina cephelerinde, renk, doku ve malzeme açısından çeşitlilik yok denecek kadar azdır. • Peyzaj öğelerinin sayısı yetersizdir.
Doğallık	<ul style="list-style-type: none"> • Doğal eleman varlığı azdır. Alanın geneli sert zeminden oluşmaktadır. • Doğal malzemeden yapılmış donatı elemanı bulunmamaktadır. Donatı elemanları genellikle beton ve demirden oluşmaktadır.
Tarihi önem	<ul style="list-style-type: none"> • Kentsel sit alanı sınırları içerisindedir. • Kentin boğaz ulaşımında önemli bir yere sahiptir.
Manzara güzelliği	<ul style="list-style-type: none"> • Yüksek manzara değeri vardır. • Boğaz manzarası hâkimdir • Kilitbahir'in peyzajı izlenebilmektedir
Canlılık	<ul style="list-style-type: none"> • Sabah canlılık çok fazladır. Feribotla yolculuk yapan insanlar canlılığı sağlamaktadır. • Öğlen canlılık fazladır • Akşam canlılık fazladır.

Araştırmanın 2. Örneklem alanı Gestaş İskelesi bir ulaşım güzergâhı olarak değerlendirilmeyen ve kentlinin hareketli bir şekilde kullanmadığı sınır ögesi olması sebebi ile kent imgeleminde yer edinen bir mekândır. Kent kıyısındaki devamlılığı bölen mekân, tarihsel olarak kentin gelişimine yaptığı katkılar nedeniyle de önemli bir bellek mekânıdır (Şekil 7). Bu alan, düzen, bakımlılık, çeşitlilik parametrelerince yetersiz durumda olmasından dolayı algılanabilirliği olumsuz, ancak tarihi öneme sahip oluşu, manzara değerinin yüksek olması ve canlılığının devam etmesi olumlu etkilenmiştir (Tablo 4).

Şekil 7. Gestaş İskelesi Bellek Mekânı (Üstteki fotoğraf: Eski Türkiye Fotoğrafları Arşivi, Güncel Fotoğraf: canakkaletavel.com, Harita: Orijinal, 2022)

Tablo 4. Gestaş İskelesi mekânsal algı değerlendirme (Orijinal, 2022)

BELLEK MEKANLARI DEĞERLENDİRME FORMU							
PARAMETRELER		BELLEK MEKANI'NİN ADI	Cok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Cok İyi
		GESTAŞ İSKELESİ					
Düzen	Bina yüksekliklerinin uyumu					●	
	Bina cephelerinin benzer hizada olması					●	
	Donatı elemanlarının birbirleriyle uyumu	●					
	Peyzaj öğelerinin uyumu (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)	●					
	Bina cephesindeki detaylar ve eklemelerin insan ölçeğinde olması					●	
	Donatı elemanlarının insan ölçeğinde olması				●		
Açıklık	Sokak genişliğinin insan ölçeğinde (düşük) olması			●			
	Sokağın iki tarafını kuşatan binaların 4 kattan fazla olmaması						●
	Bina cephelerindeki ritim, tekrar ve benzerlik				●		
	Peyzaj öğelerinin yoğunluğu						●
Bakımlılık	Donatı elemanlarının yoğunluğu						●
	Çöp kutuları	●					
	Yer döşemeleri	●					
	Oturma elemanları		●				
	Aydınlatma elemanları		●				
	Heykeller						
Çeşitlilik	Peyzaj öğeleri (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)	●					
	Farklı yükseklikteki binalar	●					
	Donatı elemanları (aydınlatma elemanı, oturma elemanları vb.)		●				
	Renk, doku ve malzeme çeşitliliği			●			
Doğallık	Peyzaj öğeleri (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)		●				
	Doğal eleman varlığının yoğunluğu		●				
	Donatı elemanlarındaki doğal malzeme kullanımı		●				
Tarihi Önem	Kentsel Sit Alan varlığı						●
	Anıtsal yapı varlığı	●					
Manzara Güzelligi	Mekanın peyzaj güzelliği				●		
	Mekandaki vistalardan bakış açısındaki peyzaj değeri						●
	Görüntünün açıklığı (seçilebilirlik)						●
	Görüntünün netliği (engellenen unsurların olmaması)						●
Canlılık	Sabah canlılık durumu						●
	Öğlen canlılık durumu						●
	Akşam canlılık durumu						●

Bellek mekânları değerlendirme formunun bulgularına göre, Gestaş İskelesi'nin mekânsal algı değerindeki 'çok kötü' düzeyindeki değerlendirmelerin fazlalığı sebebiyle iyileştirilmeye ihtiyaç duyduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen alanlardan, Kilitbahir Motor İskelesi- Şakir'in Yeri Çevresi mekânsal algı değerlendirmesi ile ilgili analizler Tablo 5 'de sunulmuştur.

Tablo 5. Kilitbahir Motor İskelesi- Şakir'in Yeri çevresi analizi (Orijinal, 2022)

Düzen	<ul style="list-style-type: none"> Bina yükseklikleri kısmen uyumludur. Yapı cepheleri birbirleri ile yakın hizada konumlandırılmıştır. Donatı elemanları boyut ve konum açısından düzenli olarak bulunmamaktadır. Ağaç, çalı, yer örtücü gibi bitkisel peyzaj öğeleri kısmen tasarım açısından uyumludur. Bina cephesindeki detaylar ve eklemeler insan ölçeği ile uyumludur. Donatı elemanlarında insan ölçeğine uymayan örnekler yoktur. Sokak genişliği insan ölçeğine kısmen uygundur.
Açıklık	<ul style="list-style-type: none"> Sokağın iki tarafını kuşatan binaların yüksekliği simetri oluşturmamakta ve bir sıra dizilim göstermektedir. Ritim, benzerlik ve tekrar yapı cephelerinde mevcuttur. Peyzaj öğeleri (ağaç boyları) kapalılık hissi yaratmamaktadır (bitki kasaları bulunmaktadır) Donatı elemanları alanda az kullanılmıştır.
Bakımlılık	<ul style="list-style-type: none"> Çöp kutuları bakımsızdır. Yer döşemeleri, oturma elemanları bakımsız; aydınlatma elemanları kısmen bakımlıdır. Heykel bulunmamaktadır. Bitkisel peyzaj öğeleri kısmen bakımları yapılmış durumdadır.
Çeşitlilik	<ul style="list-style-type: none"> Bu alanda 2 katlı yapılar mevcuttur. Alanda yapıların cephelerinde benzer pencereler ve söveler kullanılmıştır. Donatı elemanları çeşitlilik göstermektedir. Bina cephelerinde, donatı elemanlarında renk, doku ve malzeme çeşitliliği görülmektedir. Peyzaj öğeleri az sayıda ve çeşitlilik arz etmemektedir.
Doğallık	<ul style="list-style-type: none"> Alan genellikle sert zemindir. Çok az sayıda bitki kasaları mevcuttur. Donatı elemanları arasında sadece banklarda ahşap malzeme kullanılmıştır.
Tarihi önem	<ul style="list-style-type: none"> Kilitbahir motor iskelesi 70-80 yıl önce Asya ve Avrupa arasında deniz ulaşımını sağlamak için yelkenli teknelerle hizmet vermeye başlamıştır. İskele şu anda kullanılmamaktadır. Şakir'in Yeri 1977'de hizmet vermeye başlayan kentteki önemli simgesel mekânlardandır. Mekân halen aktif olarak kentli tarafından kullanılmaktadır.
Manzara güzelliği	<ul style="list-style-type: none"> Şakir'in Yeri bulunduğu konum itibarıyla geniş bir boğaz manzarasına hâkimdir. Kentlinin önemli seyir ve dinlenme noktalarından biridir. Boğaza nazır olması dolayısıyla manzara her daim açıktır.
Canlılık	<ul style="list-style-type: none"> Sabah canlılık orta düzeyde. Öğlen canlılık fazladır. Akşam canlılık fazladır.

Araştırmanın 3. Örneklem alanı Kilitbahir Motor İskelesi ve Şakir'in Yeri Çevresi kentli açısından bilinen kültürel açıdan bir odak/ landmark noktası, fiziksel açıdan ise bir düğüm noktasıdır. Sosyal yaşam içerisinde tarif etmek, buluşmak, konum bildirmek gibi mekân okunabilirliğine katkıda bulunan Şakir'in Yeri, kentsel hafızanın kültürel ve mekânsal bir landmarkı olarak kent yaşamında yer edinmektedir. Bu sosyalleşme mekânı aynı zamanda Motor İskelesi ile de etkileşimli bir konumdur. Kent içi yollar ve

kıyı arasındaki kesişim bölgesinde yer alması sebebi ile aynı zamanda Lynch'in kent imgeleminde düğüm noktası olarak algılanabilmektedir (Şekil 8). Bu odak ve düğüm noktasının kentsel çeşitlilik, tarihi önem, görsel peyzaj değeri, canlılığı ve açıklığının iyi düzeyde olması ile mekânsal algılanabilirliğine olumlu katkıda bulunmaktadır. Ancak bakımlılık, doğallık, düzen parametrelerinde eksikliklerin varlığı bu nedenle algılanabilirlik değerine olumsuz bir etkide bulunmaktadır (Tablo 6).

Şekil 8. Kilitbahir Motor İskelesi- Şakir'in Yeri Çevresi Bellek Mekâmı (Üstteki fotoğraf: Eski Türkiye Fotoğrafları Arşivi, Altta: Anonim, Harita: Orijinal, 2022)

Tablo 6. Kilitbahir Motor İskelesi- Şakir'in Yeri çevresi mekânsal algı değerlendirme (Orijinal, 2022)

BELLEK MEKANLARI DEĞERLENDİRME FORMU						
PARAMETRELER		BELLEK MEKANI'NIN ADI				
		Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
KİLİT BAHİR MOTOR İSKELESİ - ŞAKİR'İN YERİ						
Düzen	Bina yüksekliklerinin uyumu			●		
	Bina cephelerinin benzer hizada olması				●	
	Donatı elemanlarının birbirleriyle uyumu		●			
	Peyzaj öğelerinin uyumu (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)			●		
	Bina cephesindeki detaylar ve eklemelerin insan ölçeğinde olması					●
	Donatı elemanlarının insan ölçeğinde olması				●	
Açıklık	Sokak genişliğinin insan ölçeğinde (düşük) olması			●		
	Sokağın iki tarafını kuşatan binaların 4 kattan fazla olmaması			●		
	Bina cephelerindeki ritim, tekrar ve benzerlik				●	
	Peyzaj öğelerinin yoğunluğu				●	
Bakımlılık	Donatı elemanlarının yoğunluğu		●			
	Çöp kutuları	●				
	Yer döşemeleri		●			
	Oturma elemanları		●			
	Aydınlatma elemanları			●		
	Heykeller				●	
Çeşitlilik	Peyzaj öğeleri (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)				●	
	Farklı yükseklikteki binalar				●	
	Donatı elemanları (aydınlatma elemanı, oturma elemanları vb.)				●	
	Renk, doku ve malzeme çeşitliliği			●		
Doğallık	Peyzaj öğeleri (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)			●		
	Doğal eleman varlığının yoğunluğu		●			
	Donatı elemanlarındaki doğal malzeme kullanımı		●			
Tarihi Önem	Kentsel Sit Alan varlığı		●			
	Anıtsal yapı varlığı		●			
Manzara Güzelliği	Mekanın peyzaj güzelliği				●	
	Mekandaki vistalardan bakış açısındaki peyzaj değeri			●		
	Görüntünün açıklığı (seçilebilirlik)					●
	Görüntünün netliği (engellenen unsurların olmaması)					●
Canlılık	Sabah canlılık durumu			●		
	Öğlen canlılık durumu					●
	Akşam canlılık durumu					●

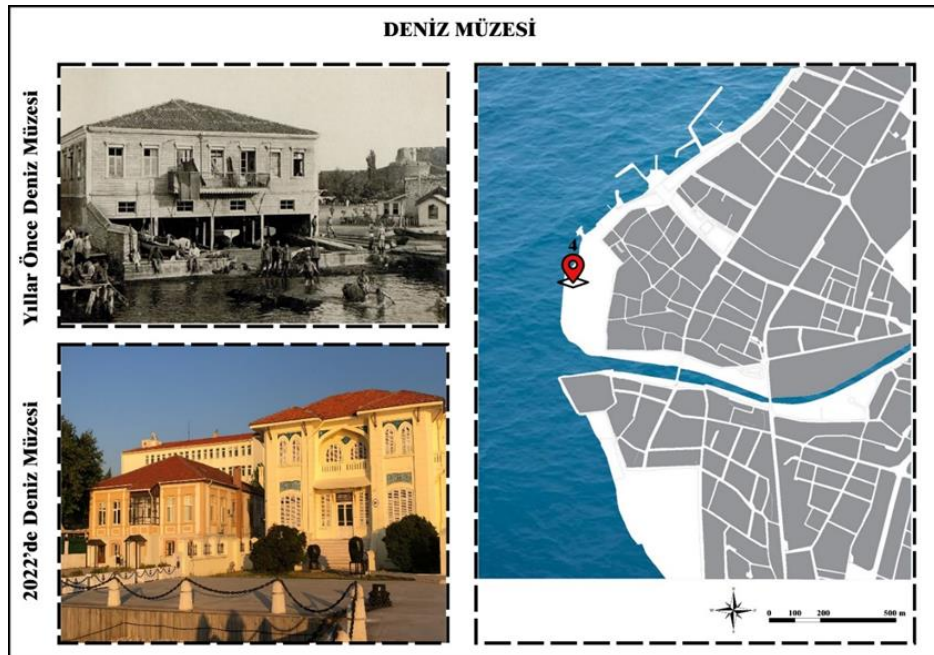
Araştırma kapsamında incelenen alanlardan, Deniz Müzesi mekânsal algı değerlendirilmesi ile ilgili analizler Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Deniz Müzesi çevresi analizi (Orijinal, 2022)

Düzen	<ul style="list-style-type: none"> Bina yükseklikleri kısmen uyumludur. Bina cepheleri benzer hizada konumlandırılmıştır. Donatı elemanları birbirleriyle uyumludur. Peyzaj öğeleri (ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.) uyumludur. Bina cephesindeki detaylar ve eklemelerde insan ölçeğinde olmayan yerler mevcut değildir. Donatı elemanlarında insan ölçeğine uymayan örnekler yoktur (gül heykeli, gül formundaki lambalar vs.). Sokak genişliği insan ölçeğindedir.
Açıklık	<ul style="list-style-type: none"> Sokağın iki tarafını kuşatan binaların yüksekliği simetri oluşturmamakta ve bir sıra dizilim göstermemektedir. Bina cephelerindeki ritim, tekrar ve benzerlik azdır. Peyzaj öğeleri (ağaç boyları) kapalılık hissi yaratmaktadır.
Bakımlılık	<ul style="list-style-type: none"> Çöp kutuları, yer döşemeleri temiz ve bakımlı, oturma ve aydınlatma elemanları ise iyi durumdadır. Bitkisel peyzaj öğelerinin bakım, budama, onarım açısından bakımlı olduğu gözlemlenmektedir.

Çeşitlilik	<ul style="list-style-type: none"> Bu alanda 2 katlı yapılar mevcuttur. Yapıların dışı renklidir. Alandaki yapısal elemanlar kendi içinde çeşitlilik göstermektedir. Farklı boyut ve malzemelerden yer döşemesi bulunmaktadır. Bina cephelerinde, donatı elemanlarında renk, doku ve malzeme çeşitliliği görülmektedir. Peyzaj öğeleri çok olmamakla birlikte çeşitlilik arz etmektedir. Sınırlayıcı eleman olarak beton dubalar ve ahşap çiçek kasaları kullanılmıştır.
Doğallık	<ul style="list-style-type: none"> Doğal eleman varlığı orta düzeydedir. Alanın genelinde sert zemin bulunmaktadır. Donatı elemanlarında, ahşap bitki kasası, ahşap çit kapısı, yapılarda ise ahşap pencere koruyucu ve ahşap kapı gibi doğal malzemeler kullanıldığı gözlemlenmektedir.
Tarihi önem	<ul style="list-style-type: none"> Kentsel sit alanı içerisinde yer alan Deniz Müzesi sivil mimari yapı olarak korunmaktadır. Ayrıca yakınındaki Çimenlik Kalesi anıtsal yapı olarak koruma altındadır. Deniz Müzesi ve Çimenlik Kalesi Çanakkale Savaşları'nın önemli savunma noktası olması nedeniyle tarihi anlama sahiptir.
Manzara güzelliği	<ul style="list-style-type: none"> Sarıçay'ın boğaza döküldüğü yerde konumlanan müze, önemli bir peyzaj değerine sahiptir. Çanakkale boğazına hâkim bir vista noktasıdır.
Canlılık	<ul style="list-style-type: none"> Sabah ziyaretçi sayısı azdır. Görevliler mekândaki canlılığı sağlamaktadır. Öğlen artan ziyaretçi sayısı ile beraber canlılık artmaktadır. Akşam 19:00 'da kapanış olduğu için canlılık orta düzeydedir.

Araştırma içerisindeki 4. Örnek alan Deniz Müzesi ve bir arada bulunan Çimenlik Kalesi tarihi sivil mimari ve anıtsal yapı olarak koruma statüsünde yer alan kültürel bir odak noktasıdır. Kentlinin günlük yaşamında sirkülasyonu içerisinde yer almayan ancak bulunduğu konum ve sahip olduğu değerler ve turizm fonksiyonlu kullanımı ile kentin referans noktalarındandır (Şekil 9). Alan hem kültürel hem doğal peyzaj özellikleri ile kent belleğinde yer edinmiştir. Mekânın algılanabilirliğini, kapalılık hissi veren ağaç ve bitki varlığı olumsuz etkilemekte, manzara güzelliği, tarihi önemi doğal unsurların varlığı çeşitli materyal kullanımları ve düzenlilik parametrelerinin iyi seviyede olması ise olumlu katkılar sunmaktadır (Tablo 8).

Şekil 9. Deniz Müzesi bellek mekânı (Üstteki fotoğraf: Eski Türkiye Fotoğrafları Arşivi, Altteki Fotoğraf: Anonim, Harita: Orijinal 2022)

Tablo 8. Deniz Müzesi mekânsal algı değerlendirmesi (Orijinal, 2022)

BELLEK MEKANLARI DEĞERLENDİRME FORMU							
PARAMETRELER		BELLEK MEKANI'NIN ADI	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
		DENİZ MÜZESİ					
Düzen	Bina yüksekliklerinin uyumu				●		
	Bina cephelerinin benzer hizada olması					●	
	Donatı elemanlarının birbirleriyle uyumu					●	
	Peyzaj öğelerinin uyumu (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)	●					
	Bina cephesindeki detaylar ve eklemelerin insan ölçeğinde olması					●	
	Donatı elemanlarının insan ölçeğinde olması						●
Açıklık	Sokağın iki tarafını kuşatan binaların 4 kattan fazla olmaması						●
	Bina cephelerindeki ritim, tekrar ve benzerlik				●		
	Peyzaj öğelerinin yoğunluğu						●
	Donatı elemanlarının yoğunluğu						●
Bakımlılık	Çöp kutuları					●	
	Yer döşemeleri					●	
	Oturma elemanları				●		
	Aydınlatma elemanları				●		
	Heykeller						
Çeşitlilik	Peyzaj öğeleri (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)					●	
	Farklı yükseklikteki binalar	●					
	Donatı elemanları (aydınlatma elemanı, oturma elemanları vb.)				●		
	Renk, doku ve malzeme çeşitliliği		●				
Doğallık	Peyzaj öğeleri (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)				●		
	Doğal eleman varlığının yoğunluğu						●
Tarihi Önem	Donatı elemanlarındaki doğal malzeme kullanımı					●	
	Kentsel Sit Alan varlığı						●
Manzara Güzelliği	Anıtsal yapı varlığı						●
	Mekanın peyzaj güzelliği						●
	Mekandaki vistalardan bakış açısındaki peyzaj değeri						●
	Görüntünün açıklığı (seçilebilirlik)					●	
Canlılık	Görüntünün netliği (engellenen unsurların olmaması)				●		
	Sabah canlılık durumu				●		
	Öğlen canlılık durumu						●
	Akşam canlılık durumu					●	

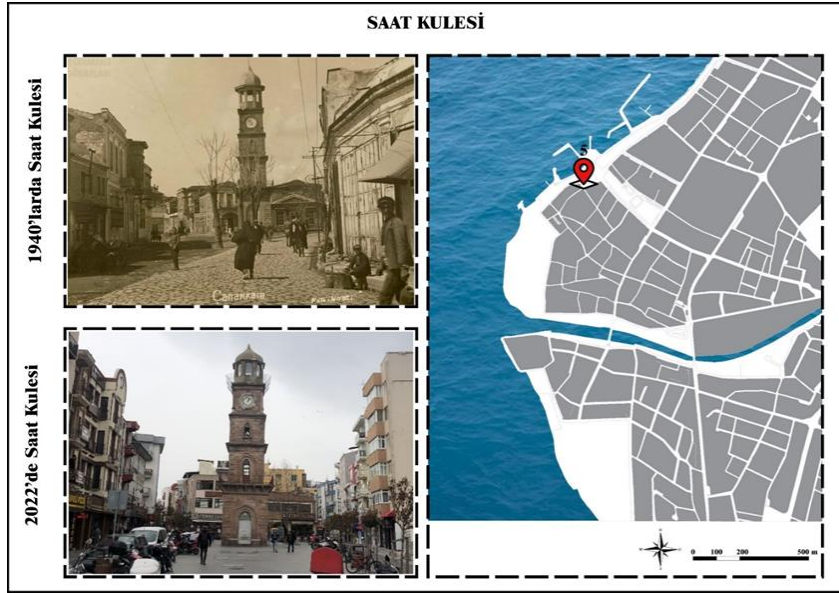
Araştırma kapsamında incelenen alanlardan, Saat Kulesi mekânsal algı değerlendirmesi ile ilgili analizler Tablo 9' da sunulmuştur.

Tablo 9. Saat Kulesi analizi (Orijinal, 2022)

Düzen	<ul style="list-style-type: none"> Bina yükseklikleri uyumsuzdur. Bina cepheleri benzer hizada konumlandırılmıştır. Donatı elemanları birbirleriyle uyumludur. Peyzaj öğeleri (ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.) uyumludur. Bina cephesindeki detaylar ve eklemelerde insan ölçeğinde olmayan yerler mevcut değildir. Donatı elemanlarında insan ölçeğine uymayan örnekler yoktur. Sokak genişliği insan ölçeğine uygun değildir.
Açıklık	<ul style="list-style-type: none"> Sokağın iki tarafını kuşatan binaların yüksekliği simetri oluşturmakta ve bir sıra dizilim göstermektedir. Bina cephelerindeki ritim, tekrar ve benzerlik azdır. Peyzaj öğeleri (ağaç boyları) kapalılık hissi yaratmamaktadır. Donatı elemanları alanda genel olarak eşit dağılım göstermektedir.

Bakımlılık	<ul style="list-style-type: none"> • Çöp kutuları bakımlıdır. • Alanda yer döşemeleri, yeni oturma birimleri ve aydınlatma elemanları bakımlı durumdadır. • Saat kulesi bakımlıdır • Bitkisel peyzaj öğeleri (ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.) iyi durumdadır.
Çeşitlilik	<ul style="list-style-type: none"> • Bu alanda 2-3-4-5 katlı yapılar mevcuttur. • Yapıların dışı renklidir. • Donatı elemanlarında çeşitlilik yoktur. • Yapı cephelerinde ve yapısal peyzaj elemanlarında renk, doku ve malzeme çeşitliliği bulunmamaktadır. • Peyzaj öğelerinin sayısı yeterlidir.
Doğallık	<ul style="list-style-type: none"> • Doğal eleman varlığı orta düzeydedir. Alanın geneli sert zeminden oluşmaktadır. • Doğal malzemeden yapılmış donatı elemanları bulunmaktadır. Oturma alanlarının üst kısmı ahşap malzemeden yapılmıştır. Donatı elemanları genellikle beton ve demirden oluşmaktadır.
Tarihi önem	<ul style="list-style-type: none"> • 1896 yılında yaptırılan saat kulesi şehrin simge yapılarından biridir. • Kültürel miras turizmi açısından değerlidir. • 2010 yılında restore edilmiştir.
Manzara güzelliği	<ul style="list-style-type: none"> • Saat kulesi kentin simge yapılarından biridir. • Kule 20 metre yükseklikte olup kent peyzajı açısından kıymetli bir odak noktasıdır. • Kentin en eski yapıları arasında kalan saat kulesi görüş açısı bakımından kısıtlıdır. • Kent merkezinin en yoğun kullanım bölgesinde yer aldığı için çevresindeki kullanımlardan dolayı insan, araç ve motor baskısı altında kalmaktadır.
Canlılık	<ul style="list-style-type: none"> • Sabah canlılık orta düzeyde. Çevresinde bulunan iş yerleri canlılığı sağlamaktadır. • Öğlen canlılık artış göstermektedir. • Akşam canlılık fazladır.

Araştırmanın 5. Örneklem alanı Saat Kulesi, 1896 yılında İtalyan Konsolosu Vitalis'in çabalarıyla şehre su getirilmesi amacıyla Sancakbeyi Cemil Paşa tarafından yaptırılmıştır. 126 yıllık geçmişe sahip şehrin simge yapısı, kent merkezindeki kullanımların odağında yer alması nedeniyle kentsel bellek alanı olarak seçilmiştir (Şekil 10). Saat Kulesi binasının ölçek ve mimari üslup olarak yakınındaki diğer yapılardan farklı olması, bulunduğu alana noktasal bir meydan değeri kazandırması ve işaret öğesi olarak seçilebilirliği nedeniyle kentsel bir landmarktır. Saat kulesi mekânsal algılanabilirlik parametreleri üzerinden okunduğunda, kültürel miras değerine sahip, turizm açısından değerli, kent peyzajında ve silüetinde belirgin bir yapı, mimari dokusu, yoğun ve canlı bir ulaşım aksı içerisinde olması, yakın çevresinde doğal malzemeden yapılmış kentsel donatı elemanlarının olması sebebi ile algılanabilirliği iyi düzeyde olduğu görülmektedir. Ancak çevresindeki taşıt ve yapı baskısının artması, yapı baskısı altında görülebilirliğinin olumsuz etkilenmesi de bu değerlendirmede ayrıca dikkate alınmıştır (Tablo 10).

Şekil 10. Saat Kulesi bellek mekânı (Üstteki fotoğraf: Erkan Özavcı Arşivi, Alttağı Fotoğraf ve Harita: Orijinal, 2022)

Tablo 10. Saat Kulesi mekânsal algı değeriendirme (Orijinal, 2022)

BELLEK MEKANLARI DEĞERLENDİRME FORMU							
PARAMETRELER		BELLEK MEKANININ ADI	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
		SAAT KULESİ					
Düzen	Bina yüksekliklerinin uyumu			●			
	Bina cephelerinin benzer hizada olması					●	
	Donatı elemanlarının birbirleriyle uyumu						●
	Peyzaj öğelerinin uyumu (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)					●	
	Bina cephesindeki detaylar ve eklemelerin insan ölçeğinde olması					●	
	Donatı elemanlarının insan ölçeğinde olması						●
Açıklık	Sokağın iki tarafını kuşatan binaların 4 kattan fazla olmaması		●				
	Bina cephelerindeki ritim, tekrar ve benzerlik		●				
	Peyzaj öğelerinin yoğunluğu				●		
	Donatı elemanlarının yoğunluğu					●	
Bakımlık	Çöp kutuları					●	
	Yer döşemeleri					●	
	Oturma elemanları					●	
	Aydınlatma elemanları				●		
	Heykeller					●	
	Peyzaj öğeleri (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)				●		
Çeşitlilik	Farklı yükseklikteki binalar						●
	Donatı elemanları (aydınlatma elemanı, oturma elemanları vb.)		●				
	Renk, doku ve malzeme çeşitliliği				●		
	Peyzaj öğeleri (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)		●				
Doğallık	Doğal eleman varlığının yoğunluğu				●		
	Donatı elemanlarındaki doğal malzeme kullanımı				●		
Tarihi Önem	Kentsel Sit Alan varlığı						●
	Anıtsal yapı varlığı		●				
	Mekânın peyzaj güzelliği		●				
Manzara Güzelliği	Mekândaki vistolardan bakış açısındaki peyzaj değeri		●				
	Görüntünün açıklığı (seçilebilirlik)		●				
	Görüntünün netliği (engellenen unsurların olmaması)		●				
Canlılık	Sabah canlılık durumu				●		
	Öğlen canlılık durumu					●	
	Akşam canlılık durumu						●

Saat Kulesi Likert ölçeğinde değeriendirildiğinde manzara özelliğinin kullanım açısından değeriendirilemediği, açıklık faktörünün ise binaların ritim ve benzerliklerindeki uyumsuzluk nedeni ile kötü durumda olduğu görülmüştür. Aynı zamanda kentsel odak noktası olan mekânın vista noktasından peyzaj değeriinin potansiyel olarak kullanılmadığı belirlenmiştir.

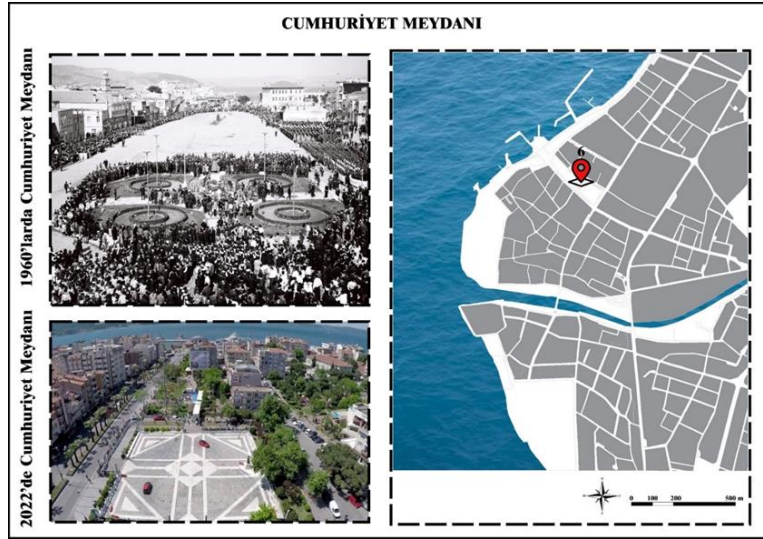
Araştırma kapsamında incelenen alanlardan, Cumhuriyet Meydanı mekânsal algı değerlendirmesi ile ilgili analizler Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Cumhuriyet Meydanı analizi (Orijinal, 2022)

Düzen	<ul style="list-style-type: none"> Bina yükseklikleri kısmen uyumludur. Yapı cepheleri kısmen benzer hizalarda konumlandırılmıştır. Donatı elemanları malzeme açısından birbirleriyle uyumludur. Bitkisel peyzaj öğeleri uyumludur. Bina cephesindeki detaylar ve eklemelerde insan ölçeğinde olmayan yerler mevcuttur. Donatı elemanlarında insan ölçeğine uymayan örnekler yoktur. Sokak genişliği insan ölçeğindedir.
Açıklık	<ul style="list-style-type: none"> Sokağın iki tarafını kuşatan binaların yüksekliği simetri oluşturmamakta ve bir sıra dizilim göstermemektedir. Ritim, tekrar ve benzerlik yapı cephelerinde az görülmektedir. Peyzaj öğeleri (ağaç boyları) dışında kapalılık hissi yaratmamaktadır. Alan genelinde donatı elemanları az sayıda kullanılmıştır.
Bakımlılık	<ul style="list-style-type: none"> Çöp kutuları kısmen bakımlıdır. Yer döşemeleri kısmen bakımlıdır. Oturma elemanları bulunmamaktadır. Aydınlatma elemanları iyi durumdadır. Atatürk heykeli bakımlıdır. Peyzaj öğeleri (ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.) kısmen bakımlıdır.
Çeşitlilik	<ul style="list-style-type: none"> Bu alanda genellikle 3-4 katlı yapılar mevcuttur. Yapıların dışı renklidir. Bölgedeki tüm donatı elemanları kendi içinde çeşitlilik göstermemektedir. Bina cephelerinde, donatı elemanlarında renk, doku ve malzeme çeşitliliği görülmektedir. Peyzaj öğeleri çok olmamakla birlikte çeşitlilik arz etmektedir.
Doğallık	<ul style="list-style-type: none"> Donatı elemanlarında ahşap bitki kasaları ve ahşap çit kapısı bulunmaktadır. Bina ölçeğinde ahşap pencere koruyucu ve ahşap kapı bulunmaktadır. Doğal eleman varlığı çeşitlilik açısından orta düzeydedir. Alanın genelinde sert zemin bulunmaktadır.
Tarihi önem	<ul style="list-style-type: none"> Kentsel sit alanı içinde yer almaktadır. 1949 yılında yapılmış ve kentin idare merkezi olarak kabul edilmiştir. Kent planı bu meydan çevresinde planlanmıştır. Bulvar ve caddeler ile idari binalar bu alan çevresinde inşa edilmiştir. Kentin ilk ve en büyük toplanma alanıdır.
Manzara güzelliği	<ul style="list-style-type: none"> Meydan bir şehir panoramasına sahiptir. Kentin ana caddesi Demircioğlu Caddesi ve ticaret alanlarının ortasında yer almaktadır. Yüksek katlı yapılar ve değişen planlama ile deniz ile buluştuğu nokta zamanla cadde ile kesilmiştir, peyzajının vista değeri meydan ve yakın çevresi ile kısıtlanmıştır.
Canlılık	<ul style="list-style-type: none"> Sabah canlılık azdır. Milli gün ve bayramlarda anma/etkinlik alanı olarak kullanılmakta, bundan dolayı özel günlerde canlılık artış göstermektedir. Öğlen geçiş sirkülasyonu olduğu için canlılık artmaktadır. Akşam canlılık daha azdır.

1940 yılına kadar mezarlık olarak kullanılan Cumhuriyet Meydanı, 1949 yılı imar planı ile meydan olarak kente kazandırılmıştır. Araştırmanın 6. Örneklem alanı olan Cumhuriyet Meydanı, kentin akslarının kurulmasında ve kentin yapılaşmasından etkili olan planı sebebiyle kentsel bir odak olarak görülmekte ve çevresindeki alan fonksiyonlarını bölgelere ayırmaktadır (Şekil 11). Kentin il ve en büyük toplanma alanı olan Cumhuriyet Meydanı'nın, yüksek katlı yapıların artması ve Demircioğlu Caddesi ile

kesişmesi nedeniyle zamanla denizle olan bağlantısı kopmuştur. Meydan günümüzde hem toplanma ve kutlama alanı hem buluşma mekânı hem de geçiş sirkülasyonu olarak kentte işlev görmektedir. Meydan insan ölçeği ile uyumsuz binaların fazlalığı, doğal peyzaj elemanlarının çeşitliliğinin az olması ve donatı elemanlarının yetersiz olması nedeniyle algılanabilirliği olumsuz etkilenmektedir (Tablo 12).

Şekil 11. Cumhuriyet Meydanı bellek mekânı (Üstteki ve Altta Fotoğraf: Çanakkale Travel Arşivi, Harita: Orijinal, 2022)

Tablo 12. Cumhuriyet Meydanı mekânsal algı değerlendirme (Orijinal, 2022)

BELLEK MEKANLARI DEĞERLENDİRME FORMU							
PARAMETRELER		BELLEK MEKANININ ADI	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
		CUMHURİYET MEYDANI					
Düzen	Bina yüksekliklerinin uyumu				●		
	Bina cephelerinin benzer hizada olması				●		
	Donatı elemanlarının birbirleriyle uyumu					●	
	Peyzaj öğelerinin uyumu (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)					●	
	Bina cephesindeki detaylar ve eklemelerin insan ölçeğinde olması		●				
	Donatı elemanlarının insan ölçeğinde olması						●
Açıklık	Sokağın iki tarafını kuşatan binaların 4 kattan fazla olmaması				●		
	Bina cephelerindeki ritim, tekrar ve benzerlik		●				
	Peyzaj öğelerinin yoğunluğu					●	
Bakımlılık	Donatı elemanlarının yoğunluğu		●				
	Çöp kutuları				●		
	Yer döşemeleri				●		
	Oturma elemanları					●	
	Aydınlatma elemanları					●	
Çeşitlilik	Heykeller						●
	Peyzaj öğeleri (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)				●		
	Farklı yükseklikteki binalar					●	
	Donatı elemanları (aydınlatma elemanı, oturma elemanları vb.)					●	
Doğallık	Renk, doku ve malzeme çeşitliliği				●		
	Peyzaj öğeleri (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)		●				
	Doğal eleman varlığının yoğunluğu				●		
Tarihi Önem	Donatı elemanlarındaki doğal malzeme kullanımı					●	
	Kentsel Sit Alan varlığı						●
Manzara Güzelliği	Anıtsal yapı varlığı				●		
	Mekânın peyzaj güzelliği				●		
	Mekândaki vistolardan bakış açısındaki peyzaj değeri				●		
	Görüntünün açıklığı (seçilebilirlik)					●	
Canlılık	Görüntünün netliği (engellenen unsurların olmaması)					●	
	Sabah canlılık durumu		●				
	Öğlen canlılık durumu				●		
	Akşam canlılık durumu				●		

Araştırma kapsamında incelenen alanlardan, Sarıçay (Atatürk) Köprüsü mekânsal algı değerlendirme ile ilgili analizler Tablo 13' de sunulmuştur.

Tablo 13. Sarıçay (Atatürk) Köprüsü analizi (Orijinal, 2022)

Düzen	<ul style="list-style-type: none"> • Yapı yükseklikleri kısmen uyumludur. • Yapı cephesi hizalamaları kısmen benzerdir. • Donatı elemanları birbirleriyle uyumludur. • Peyzaj öğeleri (ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.) kısmen uyumludur. • Bina cephesindeki detaylar ve eklemelerde insan ölçeğinde olmayan yerler mevcut değildir. • Donatı elemanları genel olarak insan ölçeğinde kullanımlara uygundur. • Sokak genişliği insan ölçeğindedir.
Açıklık	<ul style="list-style-type: none"> • Köprü ve yakın çevresindeki sokakların bina yükseklikleri belli simetride değildir. • Belli bir ritim, benzerlik ve tekrarlılık göstermeyen yapı cepheleri yer almaktadır. • Peyzaj öğeleri (ağaç boyları) kapalılık hissi yaratmamaktadır. • Donatı elemanları alanda az sayıda bulunmaktadır.
Bakımlılık	<ul style="list-style-type: none"> • Oturma elemanı ve çöp kutusu bulunmamaktadır. • Yer döşemeleri orta düzeyde bakımlıdır. • Aydınlatma elemanları iyi durumdadır. • Heykel bulunmamaktadır.
Çeşitlilik	<ul style="list-style-type: none"> • Bu alan ve yakın çevresinde 3-5-katlı yapılar mevcuttur. • Yapıların dışı renklidir. Farklı malzeme, renk ve boyuttaki tabelalar yapı cephelerini kaplamaktadır. • Bölgedeki donatı elemanları kendi içinde çeşitlilik göstermemektedir. • Bina cephelerinde, donatı elemanlarında renk, doku ve malzeme çeşitliliği görülmektedir. • Peyzaj az sayıda ve çeşitlilik açısından yetersiz miktardadır • Alanda demir korkuluklar ve iyi derecede aydınlatma elemanı bulunmaktadır.
Doğallık	<ul style="list-style-type: none"> • Doğal materyal bulunmamakla birlikte alanın genelinde de sert zemin malzemesi kullanılmaktadır.
Tarihi önem	<ul style="list-style-type: none"> • Kentsel sit alanı sınırları içerisinde yer almaktadır. • Kent kimliği açısından önemlidir. • Sarıçay Köprüsü'nün yapımıyla kentin gelişimi doğu ve güneye doğru artmıştır.
Manzara güzelliği	<ul style="list-style-type: none"> • Sarıçay Köprüsü ile Sarıçay'ın Çanakkale Boğazı'nın kesiştiği bu alan manzara güzelliği açısından değerlidir. • Kent dokusunu okuyabilmek adına farklı seyir noktaları sunmaktadır. • Fevzipaşa Mahallesi'nin özgün dokusu, kent peyzajı ve doğal peyzaj bir arada görülebilmektedir.
Canlılık	<ul style="list-style-type: none"> • Sabah canlılık fazladır. • Öğlen canlılık fazladır. • Akşam canlılık fazladır.

Araştırmanın son ve 7. Örneklem alanı olarak Sarıçay (Atatürk) Köprüsü seçilmiştir. Köprü boğaza akan Sarıçay ile ayrılan kent merkezinin iki yakasını bağlayarak konut ve ticaret alanları arasında hareketli bir güzergâh çizerek kentin ulaşım bağlantılarını geliştirerek kent belleğinde bu anlamda izler bırakmıştır (Şekil 12). Kentin gelişimi ve bağlantılarının artması ile beraber köprünün yapılması kent morfolojisinde de değişimlere sebep olmuş kent gelişimi doğu ve güneye doğru gelişerek yeni yerleşim alanları oluşmaya başlamıştır. Sarıçay Köprüsü kentsel fonksiyonlar arası bağlantı kurarken aynı zamanda kentin dokusunun izlenebildiği seyir noktası da sunmaktadır. Mekânın değerlendirmesinde, canlılık ve manzara güzelliğinin algılanabilirliğinde olumlu etkiler sunduğu ancak birtakım açıklık bakımlılık ve çeşitlik gibi fiziksel unsurların iyi düzeyde olmadığı saptanmıştır (Tablo 14).

Şekil 12. Sarıçay (Atatürk) Köprüsü bellek mekânı (Üstteki Fotoğraf: Ayhan Öncü Arşivi, Altteki Fotoğraf ve Harita: Orijinal, 2022)

Tablo 14. Sarıçay (Atatürk) Köprüsü mekânsal algı değerlendirmesi (Orijinal, 2022)

BELLEK MEKANLARI DEĞERLENDİRME FORMU					
PARAMETRELER		BELLEK MEKANI'NIN ADI		Çok İyi	
		SARIÇAY KÖPRÜSÜ		Çok Kötü	Kötü
		Orta	İyi	Çok İyi	
Düzen	Bina yüksekliklerinin uyumu		●		
	Bina cephelerinin benzer hizada olması		●		
	Donatı elemanlarının birbirleriyle uyumu			●	
	Peyzaj öğelerinin uyumu (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)			●	
	Bina cephesindeki detaylar ve eklemelerin insan ölçeğinde olması			●	
	Donatı elemanlarının insan ölçeğinde olması				●
Açıklık	Sokağın iki tarafını kuşatan binaların 4 kattan fazla olmaması		●		
	Bina cephelerindeki ritim, tekrar ve benzerlik		●		
	Peyzaj öğelerinin yoğunluğu		●		
	Donatı elemanlarının yoğunluğu	●			
Bakımlılık	Çöp kutuları		●		
	Yer döşemeleri		●		
	Oturma elemanları				●
	Aydınlatma elemanları				●
	Heykeller				●
Çeşitlilik	Peyzaj öğeleri (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)			●	
	Farklı yükseklikteki binalar			●	
	Donatı elemanları (aydınlatma elemanı, oturma elemanları vb.)		●		
	Renk, doku ve malzeme çeşitliliği				●
Doğallık	Peyzaj öğeleri (Ağaçlar, çalılar, yer örtücü vb.)		●		
	Doğal eleman varlığının yoğunluğu		●		
	Donatı elemanlarındaki doğal malzeme kullanımı	●			
Tarihi Önem	Kentsel Sit Alan varlığı				●
	Anıtsal yapı varlığı	●			
Manzara Güzelliliği	Mekânın peyzaj güzelliği		●		
	Mekândaki vistalardan bakış açısındaki peyzaj değeri			●	
	Görüntünün açıklığı (seçilebilirlik)			●	
	Görüntünün netliği (engellenen unsurların olmaması)				●
Canlılık	Sabah canlılık durumu				●
	Öğlen canlılık durumu				●
	Akşam canlılık durumu				●

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Ünlü (2017), kentsel bellek ve mekân arasındaki etkileşimin, bireylerin kentsel mekânı algılama biçimleri ve farklılıklarıyla zenginleşmesi, kentsel bellekte karşılık bulan mekânsal öğelerin de neler

olduğunun önemi üzerinde durmuştur. Bu nedenle çalışmasında kentsel bellek ve kentsel kimlik arasındaki ilişkiyi, Mersin örneğinde mekânsal bileşenler ile toplumsal yaşam arasında kurulan anlamlar üzerinde değerlendirmiştir.

Tanrıbir ve Akten (2020), çalışmalarında Isparta kent merkezinin mekânsal algı değerlendirme formları oluşturmuş, düzen, açıklık, bakımlılık, çeşitlilik, doğallık ve tarihi önem kriterlerini ele almışlardır. Bu bağlamda Isparta kent merkezi mekânsal algısı ile kentsel estetik potansiyelini peyzaj mimarlığı disiplini açısından analiz etmişlerdir. Mekânsal algı parametreleri mekânda karşılık bulan tespitler vermiştir. Doğal ve tarihi kimliklerin korunarak modern mimari ve şehirleşme ile uyumlu bir şekilde çeşitlilik sağlamanın kentlinin yaşam kalitesini arttıracığı ve mekânsal algıyı olumlu etkileyeceği belirtilmiştir.

Akbarishahabi (2017)'de zihinsel imge oluşumunu etkileyen nitelikleri saptamak ve mekan imgelenebilirliğini artıracak bir argüman geliştirmek amacıyla, Lynch (1960)'ın kent imgesi temsillerini ele almıştır. Mekânın veya yapıların form, renk, biçim, konum, dizilimlerin zihinsel tanımlamaya yardımcı olduğunu vurgulamıştır. Kentsel mekanların sokak düzeyinde daha net algılanabildiğini ve sokak düzeyinde oluşan zihinsel imgelerin aynı zamanda kent imgesini temsil ettiğini ifade etmiştir. Bu doğrultuda sokak vistasını etkileyen fiziksel nitelikleri bina cepheleri, sokak genişliği, bina çatılarındaki uç noktaların sayısı, donatı elemanlarının yoğunluğu, kapalılık oranı, toplam bina sayısı, peyzaj öğelerinin yoğunluğu, farklı cephe düzenlemesine sahip binaların sayısı, farklı yüksekliğe sahip binaların sayısı, bina cephelerinin yoğunluğu olarak özetlemiştir.

Çanakkale kent merkezi örneğinde, kentsel bellek ve mekânsal algı arasındaki ilişkiyi anlamak üzere yapılan bu çalışmada, kent hafızasına kazınmış, kent kimliği için belirleyici olan bellek mekânlarının günümüze kadar gelişinde algısal değerlerini korumakta olduğu görülmüştür. Ancak parametreler ayrı ayrı ele alındığında, tarihi önem, manzara, canlılık açısından çok iyi belirleyici algı derecesine sahip olduğu görülmektedir. Düzen ve açıklık parametreleri iyi düzeyde bulunmuştur, bakımlılık, çeşitlilik ve doğallık açısından ise orta derece olarak değerlendirilmiştir. Kordon Boyu kentsel alanı, kent mekanizması içerisinde bir yol ve sirkülasyon imgesi olarak görülmüştür. Tarihi önemi, manzara değeri, canlılık durumu ağırlıklı olarak iyi ve çok iyi derecelendirmeleriyle saptanmıştır. Düzen, açıklık, bakımlılık parametrelerinde birtakım eksiklikler olması formlarda çok kötü veya kötü derecelendirme ile ifade edilmiştir. Kıyı kent olarak tanımlanan kentin kimliğinin oluşumunda önemli yeri olan Kordon Boyu'nun doğal unsurlarının güçlü olduğunu gösterirken, daha sonradan yapılan müdahalelerde ve tasarımlarda eksiklikler sürmektedir. Gestaş İskelesi düzen, bakımlılık, çeşitlilik, doğallık ve tarihi önem parametrelerinde kötü ve çok kötü şeklinde derecelendirilmiş olup, manzara varlığı ve ulaşım merkezi olup canlılığını günün farklı saatlerinde koruması nedeniyle algısal olarak iyi derecelendirilmiştir. Kilitbahir Motor İskelesi ve Şakir'in Yeri olarak tanımlanan bölge, kent içi yaya sirkülasyonunun düğümlendiği bir çeşit yönelmelere açık olan ve noktasal olarak kentli tarafından hafızada yer edinmiş kentsel mekânlardır. Bu alan, doğallık ve bakımlılık parametresinde görüldüğü üzere çok iyi bir derecelendirmeye sahip değildir. Bundan dolayı alanın mevcut konumunun karakterine uygun bir şekilde iyileştirmelerin yapılması gerekmektedir. Günün farklı saatlerinde yoğun olarak kullanılan alanın donatı elemanlarının yeterli sayıya ulaştırılması ve bakımlarının düzenli yapılması; aynı zamanda bu öğelerin bölgenin doğal ve tarihi dokusuna uyumlu materyallerden yapılması gerekmektedir. Deniz Müzesi'nde yapılan değerlendirmelerde bölgenin askeri müze statüsünde olması bakım, düzen, doğallık, tarihi önem, manzara değeri gibi parametrelerinin iyi ve çok iyi şekilde değerlendirmesinde rolü olduğu düşünülmüştür. Ancak algısal olarak müze bahçesindeki bitkisel öğelerin ve yüksek boylu ağaçların kapalılık etkisi yaratması Çimenlik Kalesi gibi tarihi öneme sahip yapıların algılamasını güçlendirdiği tespit edilmiştir. Saat Kulesi yapı özelinde değerlendirildiğinde kentsel algılanabilirlikte şekil, karakter, doku, ölçek olarak kentsel bir imge karakterini yansıtmaktadır. Ancak bulunduğu konumda bir meydan karakterini oluşturması nedeniyle çevresindeki alanın kentsel özellikleri de değerlendirme formunda ele alınmıştır. Saat Kulesi'nin, sokak genişliği yetersiz, bina yükseklikleri uyumsuz bir düzen içerisinde olmasından kaynaklı algılanabilirliği zamanla azalmıştır. Yapının çevresini saran birtakım yapıların yüksek katlı olması kulenin odak noktası olmasının önüne geçmiştir. Cumhuriyet Meydanı kent akşarını oluşturan ve kent yapılanmasını belirleyen bir bölge olması itibarıyla kent hafızasında ve toplumsal bellekte yer edinmiş bir mekandır. Meydanın algısal olarak bellekte yer edinmesini kuvvetlendirmek için bitkisel peyzaj öğelerinin tekrar ele alınması, donatı

elemanlarının sayısının artırılması, çevresindeki yapıların cephelerinin ritim, benzerlik ve kat yüksekliği açısından alanın kimliğini baskılamayacak şekilde tarihi kent meydanına uyumlu olacak şekilde yapılması gerekmektedir. Sarıçay (Atatürk) Köprüsü, kentin gelişime açıldığı kentsel fonksiyonlar arası bağlantı kuran yol ağı olarak kentin en bilinen ulaşım akslarından biridir. Yolu ve bölgeleri tariflemeye kullanılan bu köprü çevresindeki ticaret noktaları, pazar yerleri ile de birtakım günlük kentsel mekânları zamanla birleştirmiştir. Yapı kent kimliğinde önemli bir etkiye sahipken algısal olarak değerlendirildiğinde bakımlılık, çeşitlilik parametrelerinde eksiklikler olduğu görülmüştür. Ancak manzara değerinin yüksek olması ve ticaret merkezlerindeki sirkülasyonun yoğun olması nedeniyle yaşayan canlı mekânlar oluşturmaktadır.

Kentin kültürel ve doğal kimliği kent belleğini dinamik tutacak potansiyele sahiptir. Ancak, algı bellek etkileşiminde mekân ve çevreleri artan nüfus ve kullanım yoğunluğu nedeniyle tahrip edilme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Mekân ve insan arasında silinmez bir bağ olan belleğin yitirilmesi kimliğin de kaybolması anlamına gelmektedir. Kentin tanımlanması genellikle hafıza ve bellek üzerinden yapıldığı için, belleğe işlenen mekân, olay ve kişi arasındaki algısal etkileşim sürdürüldüğü zaman, mekânın kalıcılığı da devam eder.

Belleğin coğrafi özelliklerle tanımlanan mekânda canlılık bulması birçok boyuta sahip çevre kalitesinin değerlendirilmesine, yaşanan yerin bir ruhunun oluşmasına ve kentsel dokunun oluşmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda kentte öne çıkan, kentlinin belleğinde ortak bir yer edinen yapısal gruplar, kamusal alanlar, kent peyzajları gibi öğeler korunarak varlığını sürdürmelidir. Korunarak sürdürülen kentsel mekânlarda, kentlinin mekân ile ilgili belleği güçlendikçe fiziksel çevre kalitesinin geliştiği dolayısıyla mekânsal algı okumalarının da daha karakterize hale geldiği düşünülmektedir.

Doğal ve kültürel miras ile gelişen Çanakkale kent merkezinde kentsel belleğin zamanla değişime uğraması ve mekânsal algı ile doğrudan ilgili bir konudur. Nüfus artışına paralel olarak kentleşmenin ve turizmin artması ile kentsel belleğin yok olma tehlikesine karşın mekânsal okumaların iyileştirilmesi, algılanabilir kent imgelerinin korunması ve kentsel kültürel mirasın sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekmektedir. Bu bağlamda Çanakkale kent merkezinin bellek mekânlarının kimliklerini korumaları için, fiziksel müdahalelerin yerin sahip olduğu anlam ve değerlerle beraber kültürel yapılarının korunması, gelişim sürecinde bu değerlere uyumlu tasarım ve planlamaların yapılması gerekmektedir.

Not: Bu araştırma, 6-8 Haziran 2022 tarihlerinde gerçekleştirilen 3. Turizmde Mimarlık ve Kültürel Miras Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

EXTENDED ABSTRACT

Research Problem & Purpose

It has been seen in studies on landscape perception that spaces that have a value and created a certain image by users are perceived more easily. In this research, it was aimed to emphasize the interaction between the physical structure of the city producing spatial perception and the coding of sensory data acquired in the perception process into memory.

Methodology

Quantitative descriptive analysis research methods were used in the realization of this research. In the first stage of the research, a literature review was conducted on the concepts of memory, urban memory, and spatial perception. In the second stage, historical photographs of 7 sample memory areas selected in order to compare the past and present spatial perception values of the research area were obtained from various archives. In the third stage, the sample areas were visited at different times in order to collect data, analyze and evaluate the area.

The parameters determining spatial perception were selected and a regional evaluation form was prepared and analyzes were made in memory spaces according to the parameters in this form. In line with the quantitative descriptive data obtained, evaluations were made about the effect of the perceptual value of the space on the formation and sustainability of urban memory areas, and the place of perceptible areas in memory. While making spatial evaluations, using a 5-point Likert scale, the parameters in each memory area were examined as very bad, bad, moderate, good, very good. In this method, which aims to reveal the interaction between memory areas and spatial perception, the current perceptual status of the historical memory areas selected from Çanakkale City Center has been tried to be determined in terms of landscape architecture discipline.

Findings

The first sample in the research area, was read over spatial perception parameters. Many factors such as regular landscape elements, vibrant social and cultural life, high visual landscape quality, and the presence of registered buildings in the area defined as Kordon Length contributed to the evaluation of the area as good and very good. Gestaş Pier, which is the 2nd sample in the research area, Due to the insufficient condition of research area in terms of order, well-being and diversity parameters, its spatial perceptibility is negatively affected, but its historical importance, high landscape value and continuation of its vitality have been positively affected. The Sea Museum and Çimenlik Castle The presence of trees and plants that give the feeling of being closed, the beauty of the landscape, the presence of natural elements of historical importance, the use of various materials and materials adversely affect the perceptibility of the space, while the good level of regularity parameters adversely affect the perceptibility of the space. Clock Tower the increase in the surrounding vehicle and building pressure and the negative impact of its visibility under the building pressure were also taken into account in this evaluation. Cumhuriyet Square, the perceptibility of the square is adversely affected due to the excess of buildings that are incompatible with the human scale, the low diversity of natural landscape elements and the inadequacy of the reinforcement elements. Sarıçay (Atatürk) Bridge, in the evaluation of the space, it has been determined that it has positive effects on the perceptibility of vitality and scenic beauty, but some physical elements such as openness, well-being and diversity are not at a good level.

Conclusions and Recommendation

It is a matter directly related to the change of urban memory and spatial perception in the city center of Çanakkale, which has developed with natural and cultural heritage. In parallel with the increase in population, it is necessary to improve spatial readings, protect perceptible city images and ensure the sustainability of urban cultural heritage, despite the danger of the disappearance of urban memory with the increase in urbanization and tourism.

Yazar Katkı Beyanı

A. Fikir ve Kurgu	B. Literatür İncelemesi	C. Yazım
D. Veri Toplama	E. Analiz	F. Eleştirel İnceleme

Tülay CENGİZ TAŞLI: A, B, C, D, E, F

Aylin ÇELİK TURAN: A, B, C, D, E, F

Berivan EREN: A, B, C, D, E, F

Selvinaz DİNÇ: A, B, C, D, E

KAYNAKLAR

- Akbarishahabi, L. (2017). *İmgelenebilir kentsel mekanların niteliklerinin fraktal yaklaşım ile saptanması ve bir tasarım gramerinin geliştirilmesi* [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=SQIafRUH4y-R8dJoMCv_sQ&no=0JsYNZBvsf2R4aUsjXkIYw
- Belen, N., Yenil, H. Ü., & Şahin, Ş. (2019, 6-8 Kasım). Antik Kentler, Kaybolan Bellek ve Peyzajları: Priene Antik Kenti [Bildiri sunumu]. *TMMOB 1. Uluslararası 7. Peyzaj Mimarlığı Kongresi*, Ankara.
- Cihangiroğlu, M. S. (2019). *Bellek mekanlarının değer algısı ve değişimi üzerine bir inceleme: Ankara Tren Garı* [Sanatta Yeterlilik tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Hacettepe Üniversitesi Açık Erişim Sistemi. <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/8492?show=full>
- Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2022). 1 Mart 2022 tarihinde <http://www.canakkale.gov.tr/ilcelerimiz> adresinden erişilmiştir.
- Çakıcı, I. & Çelem, H. (2009). Kent parklarında görsel peyzaj algısının değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 15(1), 88-95. https://doi.org/10.1501/tarimbil_0000001077
- Çekindir, H. Y., & Aktan, S. (2021). Kent kimliği ve kolektif bellek ilişkisi: Kemeraltı buluşma noktaları örneği. *İzmir Ekonomi Üniversitesi Yaratıcı Ekonomi ve Uygulamaları Dergisi*, 26-32. <https://krea.ieu.edu.tr/wp-content/uploads/2021/06/IEUKreaKemeralti2.pdf>
- Çelen Öztürk, A. (2016). Eskişehir'in geçmişteki ve bugünkü kent belleğinin zihin haritaları üzerinden okuma denemeleri. *İdealkent*, 7(20), 856-880.

- Demir, S. & Sayan Atanur, G. (2019, 6-8 Kasım). Kentsel peyzaj belleğinin Antik İznik Kent kimliğini oluşturmadaki etkisi [Bildiri sunumu]. *TMMOB 1. Uluslararası 7. Peyzaj Mimarlığı Kongresi*, Ankara.
- Ender Altay, E. & Pirselimoglu Batman, Z. (2019). Açık ve yeşil alanların çok ölçütlü algı değerlendirmesi. *Journal Of Bartın Faculty Of Forestry*, 21(3), 655-664. <https://doi.org/10.24011/barofd.595758>
- Kutay Karaçor, E. & Köylü, P. (2019). Kentsel bellek ve fiziksel çevre kalitesi arasındaki ilişki [Bildiri sunumu]. *TMMOB 1. Uluslararası 7. Peyzaj Mimarlığı Kongresi*, Ankara.
- Lynch, K. (1960). *The Image of the city*. MA:MIT Press.
- Mutlu, E. & Tanrıverdi Kaya, A. (2020). Bellek Mekanlarının Hatırlama ve Unutulma Döngüleri Çerçevesince Belirlenmesi İçin Bir Metodolojik Öneri: Düzce Örneği, *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi* (8), 891-914. <https://doi.org/10.29130/dubited.634455>
- Öymen Özak, N. & Pulat Gökmen, G. (2009). Bellek ve mekan ilişkisi üzerine bir model önerisi. *İtü Dergisi/a Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 2(8), 145-155.
- Özdede, S., Doğan, D. & Zengin, M. (2021). Kolektif bellekte antik kentlerin izi: Denizli Kenti Örneği. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 6(2), 688-703. <https://doi.org/10.30785/mbud.100352>
- Nalbant Özkul, B. & Adıgüzel Özbek, D. (2019). Kent ve İç Mimarlık Kesişiminde 'Kentsel İç Mekan'. *Yakın Mimarlık Dergisi*, 3(1), 1-17.
- Sarıarmağan, Ş., Duman, S. & Cengiz, H. (2019). Liman kentlerinde kentsel kimliğin irdelenmesi: Hamburg ve Barcelona Liman Kenti Örneği [Bildiri sunumu]. *TMMOB 1. Uluslararası 7. Peyzaj Mimarlığı Kongresi*, Ankara.
- Sayar Avcioğlu, S. & Akın, O. (2017). Kolektif bellek ve kentsel mekan algısı bağlamında istanbul tuzla köyiçi koruma bölgesi'nin mekansal değişiminin irdelenmesi. *İdealkent*, 8(22), 423-450.
- Saygın Batista, G. (2019). Körler kenti: Geleceğe taşınan kentsel bellek deneyimi[Bildiri sunumu]. *TMMOB 1. Uluslararası 7. Peyzaj Mimarlığı Kongresi*, Ankara.
- Tanrıbir, E. & Akten, M. (2020). Isparta kent merkezinin mekânsal algı değerlendirmesi. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 5(2), 165-180. <https://doi.org/10.30785/mbud.695520>
- Taşçioğlu, S. & Altunkasa, M. F. (2018). Kilis Kentsel Sit Alanında Kullanıcı Odaklı Mekânsal Algı Belirlemeleri. *Inonu University Journal of Art and Design*, 8(18), 1-16. doi:<http://dx.doi.org/10.16950/iujad.356739>
- Ünlü, T. S. (2017). Kent Kimliğinin Oluşumunda Kentsel Bellek ve Kentsel Mekan İlişkisi: Mersin Örneği. *Planlama Dergisi*, 27(1), 75-93. doi: 10.14744/planlama.2017.06078
- Yılmaz, B., Görmüş, S. & Alkaya, O. (2019). Bozkır peyzajının gündelik ve sosyal hafızasını arguvan üzerinden değerlendirme [Bildiri sunumu]. *TMMOB 1. Uluslararası 7. Peyzaj Mimarlığı Kongresi*, Ankara.